

Пізній грім

Євген Гуцало

Тані і Тані

I

Перші краплини, тверді, мов горіхи, стрельнули по туго напнутих лопухах, ніби хотіли вибити іскри з їхньої зеленої моці. Але не вибили. Тоді залопотіли уже з меншою наснагою, рясніше, спокійніше.

Поле уважно прислухалось до того, що звершалось над ним, що вливалось у нього теплими водяними струмками.

— Тетянко! — То, мабуть, грім бабахнув, то, мабуть, небо вимовило ім'я.

Але ні. Постать людини, осяяна блискавицями, ясно вималювалась на баштані, біля куреня гостроверхого. Вже грім не гримів, а голос кликав тривожно:

— Тетянко, мчи сюди!

І, зігнувшись, проповзла людина у курінь, а на тому місці, де вона щойно стояла, лише билися ручаї, послані невидимим небом на спраглу землю.

II

У курені затишно. Тут суха трава, під жердиною — жовтоокі квітки зів'ялі. Батьків старий одяг лежить купою. А Тетянка вимокла, як хлющик.

— Ги-и! — сміється вона. — Як хлющик.

На лівій щоці в неї родимчик. Ніби грудочка болота прилипла, коли бігла. Але дряпнеш нігтем грудочку — не сколупнеш. Навічно примостилась.

Батько мовчить. Палить Череп'яну люльку, і в курені пахне тютюном. І від усього нього пахне тютюном, та ще кавунами й динями, і помідорами, і гудинням. Бо гудиння, тільки торкнись до нього, то вчепиться своїми вусиками, тримається, а потім куди б не пішов — уже з тобою його земляний, густий дух.

Батько сторожує на баштані. Тетянка теж сторожує на баштані. А зараз гроза, то хіба будеш сторожувати? Ось вони обоє й забились сюди від блискавок та грому. Але від них нікуди не сховаєшся. Коли зверху нарастає могутній звук, ніби репається великий кавун, Тетянка зіщулюється. їй здається, що може вцілити в їхню малу хатку.

Та батько спокійний. Він палить люльку.

Тетянка міркує... Вона здогадується, чом це батько мовчить. Він на неї сердиться. Що вона не послухалась, а потеліпалась у грозу в таку далину.

Як же йому пояснити? Ось тільки спитає він, то вона щиро оповість. Оповість так.

III

"Татуню, ви ж бачили, як закипало? А громи як спершу гуркотіли? Ой, я не те сказала. Вони не гуркотіли. Знаєте, вони голубами вуркотіли. Ото як у нас перед ганком вони злітаються, я сиплю їм з долоні кришок, а сизий турман вуркоче. Ну, чисто так і громи... Мов багато-багато турманів злетілись до купи, кляють хліб.

І чом ви, тату, мовчите? Мо, не вірите мені? Ой, дарма, я ж бо правду кажу.

А ще бажаєте послухати про поясок, що впав на отаву? Ну, як же, не бачили того пояска? І скажете таке... А я бачила. Він із неба злетів та й простелився біля річки. Кажете, то блискавка впала? Не повірю... А може, блискавка... То я подумала: гарний. От знайти б його, платтячко підперезати. І в школі ходити з ним, і на баштан прибігати.

Та й побігла. А вже гроза така почалась! Добігаю, дивлюсь, а ніякого пояска не видно. Мабуть, що місце не встерегла. Правда?.. Тільки велика сила там синеньких квіток буває. Я так подумала: доки я дійшла, поясок квітками розцвів. Навіть я одну зірвала.

Татку, чого ви мовчите? Хіба ви ще не пересердилися на свою Тетянку? Ось коли будете супитись, то я візьму цю квітку, стеблиною повиколупую з люльки весь вогонь і дим та й увіпхну туди. Так буде ліпше. Не вірите? Зроблю, скажете, що брехала.

А поясок другим разом знайду. Бо коли буде гроза, то хіба більше не впаде?

Це все, татоньку. Тільки заросилась я дуже, ніби в ріці скупалась. Та я ж обсохну, і все добре буде".

IV

Кропив'яний мішок настромив батько на голову, у рукав сховав свою люльку.

— Ти посидь, — сказав Тетянці, — а я гляну, що там.

І вийшов у грозу, між блискавки.

Дівчинка вкрилась піджаком старим, закутала ноги. Під самим навісом умостилась, і тіло відчувало, як краплини січуть по соняшничинню, по сіну, якими вкрито курінець. Чекала батька, задивилась на гілку чебрецю, що росла при вході. Її вітер гнув, а вона випростувалась, і навіть Тетянці здавалось, що навколо неї пахне свіжовмитим чебрецем, і все в неї пропахло ним: коси, уста, брови.

Тихенько заспівала вона. Пісню перехопила у старших дівчат, вона хвилювала її до сліз. Про оту Галю, яку забрали з собою козаки. Далеко-далеко повезли вони її.

Ой ти, Галю,

Галю молодая...

Засичала вода й болото під батьковими ногами. Він поклав на сухій траві великі скибки смугастого кавуна.

— Грім розбив.

Тетянка дивилась, як грім розтрощив велику вогнисто-жарку кулю кавуна, а тепер він палахкотить сипким м'ясом, повним звабних холодних іскор та блискучого, ніби полірованого, зерна.

Батько кривим садовим ножем відрізав скибку, подав їй. Тетянка встромила жадібні гострі зуби в приємний солодкий холод.

— А ви, татку, чом не їсте?

Він ніби збудився. Собі відрізав і повільно став одкушувати. Зернята обоє складали в куток. Там уже ціла копичка лежала — гарних, просушених. Бо коли й гості до них приходять, то кавунами вгощаються, а насіння не викидають, а збирають.

Батько говорить:

— Гроза пізня.

Тетянка стверджує:

— Авжеж, пізня.

А кавун, що потрапив на її зуби, ніби живий: хрум-хрум...

V

Потім батько ще раз виходить у негоду, в пронизливу холодну колотнечу. Його кроки затихають відразу ж. Тетянка починає дрімати. Крізь дрімоту їй ввижається сад; вона забралась на грушу і струшує додола великі глеки. А вони сиплються, гупають тепло: гуп-гуп, гуп-гуп.

А, то ж батько пригупав. Та й не один, а з дядьком незнайомим. Чужий у шкіряному пальті, у високих гумових чоботах. Тільки Тетянка встигла помітити, що під шкіряним пальтом у нього одержі немає, лише майка. Коли розгорнулися поли, то блиснули голі литки.

Батько тримає на оберемку сітку, а під пахвою — велику торбу, повну чогось живого. Скоро по запаху мала догадується, що в торбі

— Сідайте, — запрошує він незнайомця.

У того кисло кривиться лице, він підминає під себе ноги, сідає біля виходу. Батько кладе в кутку принесену сітку, рибу, теж сідає. Тетянка посувається, щоб дати йому місце. Пошепки питає:

— Хто це, тату?

Батько неприродно голосно відповідає:

— Браконьєр. Рибу крав у колгоспному ставку.

Чоловік гидливо морщиться. Нібито мова йде не про нього, а про когось стороннього і йому слухати про те дуже неприємно.

— Товаришу Кудрик, — звертається він до батька лагідно. — Ви достеменно знаєте, що я не браконьєр. З району я. І ви двічі приходили до мене в справах. Ще я вам відмовив... Хіба забули?

Батько набиває череп'яну люльку тютюном, топче зверху пальцем. Слабо чиркає сірником, перехиляє чашечку, підкладає під неї вогонь.

У чоловіка велике драглисте обличчя. А шия — біла, складками.

— І чого це вам замандюрилось зупиняти нас? Адже ви біля баштана, а ми в ставок заглянули. Свіжих коропчаків захотіли на вечерю зловити...

Знадвору гурчить машина. Потім мотор кашляє, ніби захлинається водою, і втихає. Чується гучне, жирне чвакання. Хтось іде, наближається...

Другий дядько зовсім не схожий на першого. Він і одягнений, і привітніший. Посміхається. Під носом — вусики.

— А яка дочка у вас! — каже, з зусиллям протискуючись у курінець. — Як русалка.

Він так і залишається стояти навкарячки, як став. Розкладає перед собою на бадилінні якісь пакунки. Ось появилася ковбаса, печена курка. А далі — пляшка з горілкою і ще одна пляшка.

— Пили горілку, пили наливку, ще й мед будемо пити, — радісно каже він і, відрізавши шматок ковбаси, подає Тетянці.

Та вона не хоче. Дівчинка й руки не простягає. Вона відчуває, що тут щось не так.

— Товаришу Кудрик, — звертається вусань до батька, — ану, підкиньте нам ще на закуску кавунчиків.

Батько мовчить, люльку палить.

З пакетика вусань достає паперові склянки, наливає всім. Тільки Тетянці не наливає. Він, мабуть, зрозумів, що вона, Тетянка, не захотіла ковбаси його їсти, то й пити не забажає.

Гості перехиляють склянки. Батько й рукою не доторкнувся, хоча його й запрошували. Той, у шкіряному пальті, сидить похнюплено, ноги підмостивши під себе, мов турок.

— Ви неначе креміль, — сказав батькові він. — Залишайте собі рибу, а сітку віддайте і забудьте, що ми зустрічались.

— У сільську раду все передам, як слід. І не вговорите.

— Мамо рідна! — з серцем говорить чоловік у шкіряному пальті. — Та яке ви маєте відношення до ставка?

— Усе моє.

У шкіряному переходить на лагідний тон:

— Ви це із пам'яті викиньте, а ми якось ваше діло змакітримо, що тоді не вигоріло.

Батько починає кричати:

— Геть звідси! Вимітайтесь!..

У того, що в шкіряному пальті, очі робляться ще сумніші. Вусань тихцем допив усе із пляшки, витер губи. Незачепану горілку встромив у кишеню.

Вони підвелись, зібрали їжу свою, пішли. Скоро загурчав мотор.

VI

Гроза перед вечором утихомирилась. Хмари, мов сколошкані, почали розбігатись, і вже незабаром небо святково голубіло.

Батько зібрав сітку й рибу, відняті в непроханих гостей, сказав Тетянці:

— Я в сільську раду подався. А ти лишайсь, я скоро вернусь, і потім ти підеш додому.

Тетянка ходила по баштану. Поважно, радісно поблискуючи круглими боками, лежали кавуни. І різко пахло гудинням.

Дівчинка співала:

Ой ти, Галю,

Галю молодая...

Дуло прохолодно, свіжо. Така гроза пізня... Це вже, мабуть, остання, і більше не буде.

Зверху місяць плив — великою скибкою. Ніби хто відрізав від кавуна шматок, закинув на небо, і тепер він там жаристо видніється.